

אנחנו אזרחים של האימפריה העות'מנית

עם פרוץ המלחמה העמידו התורכים ברירה בפני הישוב בארץ: גירוש מן הארץ או התעתמנות, כלומר קבלת אזרחות עות'מנית ארץ-ישראלית. חלק גדול מראשי הישוב החדש בארץ אז, היו אזרחי מדינות מוצאם ואף נהנו מחסות אותן מדינות.

"התעתמנות" - קבלת אזרחות תורכית - פרושה היה אפשרות להשאר בארץ, ומצד שני חשיפה לחוקי הממשל הצבאי התורכי בלא הגנה. היו בישוב לבטים רבים בקשר לזה.

לא זכור לי מתי ואיך חלה ההתעתמנות אצלנו במשפחה. כנראה לא היו לבטים, כאשר הברירה האחרת היתה לצאת מן הארץ.

סופר, לא ראיתי זאת במו עיני, שלחוף יפו הגיעה יום אחד אניה איטלקית, והמשטרה התורכית אספה אנשים ברחובות העיר, כאלה שלא היתה להם נתינות עות'מנית, העלתה אותם לאניה בלי כל הכנות ושילחה אותם לאלכסנדריה.¹

לא עבר זמן רב והצבא התורכי החל להוציא מדי פעם הגבלות ודרישות לציבור, והחיים שובשו לגמרי.

ראשית החלו לגייס אנשים לעבודות שונות בשרות הצבא. תנועת הצבא שנע דרומה נתקלה בקשיים מחוסר כבישים. סלילת הכבישים הצריכה גיוס עובדים רבים, ובלי היסוס נלקחו לעבודה יהודים וערבים בגיל הגיוס.²

פריצת דרכים באזורי הגליל המסולעים היתה קשה ביותר כאשר העבודה כולה נעשתה בידיים.

הובלות נעשו על ידי עגלות רתומות לסוסים. חלק מהן על ידי הפקעות זמניות שנקראו "סוחרה" - עבודה ללא תשלום.

בזמן מסויים נשלחתי עם מספר איכרים מהמושבה שלנו לעבוד בהובלת אבנים לסלילת קטע כביש ממשמר הירדן עד ראש-פינה.

אחרי ימים אחדים של עבודה באיזור הגובל עם ביצות עמק החולה נתקפתי במלריה שלא הרפתה ממני גם בשנים הבאות. היה זה בשנה הראשונה של המלחמה.

יום אחד ירדתי עם אחי עמנואל בעגלה למגדל. היה זה ב-1915 וכבר היתה